

Het gaat niet goed met het milieu in Europa: bedreigingen voor de natuur en gevolgen van de klimaatverandering vormen de grootste uitdagingen

Er is aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het terugdringen van broeikasgasemissies en luchtverontreiniging, maar de algehele toestand van het milieu in Europa is niet goed, met name die van de natuur, die nog steeds te kampen heeft met achteruitgang, overexploitatie en verlies aan biodiversiteit. Ook de gevolgen van de steeds snellere klimaatverandering vormen een urgent probleem, zo blijkt uit het meest uitgebreide rapport van het Europees Milieuagentschap (EMA) over de toestand van het milieu, dat vandaag is gepubliceerd. De vooruitzichten voor de meeste milieutrends zijn zorgwekkend en vormen een groot risico voor de economische welvaart, veiligheid en levenskwaliteit in Europa.

In het rapport wordt benadrukt dat de klimaatverandering en aantasting van het milieu een directe bedreiging vormen voor het concurrentievermogen van Europa, dat afhankelijk is van natuurlijke hulpbronnen. Bovendien hangt het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050 ook af van een beter en verantwoord beheer van land, water en andere hulpbronnen. Door natuurlijke hulpbronnen te beschermen, de klimaatverandering te beperken en ons daaraan aan te passen en vervuiling terug te dringen, wordt de veerkracht van essentiële maatschappelijke functies die afhankelijk zijn van de natuur, zoals voedselzekerheid, drinkwatervoorziening en bescherming tegen overstromingen vergroot.

In het rapport wordt aangedrongen op een intensievere uitvoering van het beleid en de maatregelen die reeds in het kader van de Europese Green Deal zijn overeengekomen om duurzaamheid op langere termijn mogelijk te maken. Dergelijke acties sluiten aan bij de prioriteiten van het EU-kompas voor Concurrentievermogen op het gebied van innovatie, decarbonisatie en veiligheid.

Het rapport over de toestand van het milieu in Europa van 2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/main-report>) is de meest uitgebreide analyse van de huidige stand van zaken en de vooruitzichten voor het milieu, klimaat en duurzaamheid op het continent, op basis van gegevens uit 38 landen. In het rapport wordt benadrukt dat de Europese Unie wereldleider is op het gebied van klimaatinspanningen door de uitstoot van broeikasgassen en het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen en tegelijkertijd het aandeel van hernieuwbare energie sinds 2005 te verdubbelen. Er is ook goede vooruitgang geboekt in het verbeteren van de luchtkwaliteit en de toename van afvalrecycling en hulpbronnefficiëntie in de afgelopen 10 tot 15 jaar. De vooruitgang op het gebied van een reeks factoren die de verschuiving naar duurzaamheid mogelijk maken – zoals innovatie, groene werkgelegenheid en duurzame financiering – geeft ook reden tot hoop.

Teresa Ribera, uitvoerend vicevoorzitter voor Schone, Rechtvaardige en Concurrerende Transitie, zei: “Dit rapport herinnert ons er duidelijk aan dat Europa op koers moet blijven en haar ambities op het gebied van klimaat en milieu zelfs moet versnellen. De recente extreme weersomstandigheden laten zien hoe kwetsbaar onze welvaart en veiligheid worden wanneer de natuur wordt aangetast en de klimaateffecten toenemen. Het vertragen of uitstellen van onze klimaatdoelstellingen zou de kosten alleen maar opdrijven, de ongelijkheid vergroten en onze veerkracht verzwakken. Het beschermen van de natuur is geen kostenpost. Het is een investering in het concurrentievermogen, de veerkracht en het welzijn van onze burgers. Door de maatregelen nu op te schalen, kunnen we een schoner, eerlijker en veerkrachtiger Europa voor toekomstige generaties opbouwen.”

Commissaris voor Milieu, Waterweerbaarheid en een Concurrerende Circulaire Economie, **Jessika Roswall**, zei: “Hoewel er vooruitgang is geboekt, is de toestand van ons milieu een duidelijke oproep tot actie om de vervuiling verder terug te dringen, de natuur te herstellen en de biodiversiteit te beschermen. We moeten het verband tussen het milieu en de economie heroverwegen en de bescherming van de natuur beschouwen als een investering, niet als een kostenpost. Een gezonde natuur is de basis voor een gezonde samenleving, een concurrerende economie en een veerkrachtige wereld, en daarom blijft de EU vastbesloten om haar milieuverplichtingen na te leven.”

Commissaris voor Klimaat, Nettonul en Schone Groei, **Wopke Hoekstra**, zei: “Dit rapport versterkt de dringende noodzaak voor de EU om haar sterke klimaatambities te handhaven. Europa is het snelst opwarmende continent en heeft de verwoestende gevolgen van de klimaatverandering aan den lijve ondervonden – recentelijk nog door de hevige bosbranden die deze zomer woedden. De kosten van niets doen zijn enorm en de klimaatverandering vormt een directe bedreiging voor ons concurrentievermogen. Op koers blijven is essentieel om onze economie te beschermen.”

Leena Ylä-Mononen, uitvoerend directeur van het EMA, zei: “We kunnen het ons niet veroorloven om onze ambities op het gebied van klimaat, milieu en duurzaamheid terug te schroeven. In ons rapport over de toestand van het milieu, dat we samen met 38 landen hebben opgesteld, wordt de wetenschappelijk onderbouwde kennis duidelijk uiteengezet en wordt aangetoond waarom we moeten handelen. In de Europese Unie beschikken we over het beleid, de instrumenten en de kennis, en over tientallen jaren ervaring om samen te werken aan onze duurzaamheidsdoelstellingen. Wat we vandaag doen, bepaalt onze toekomst.”

Complexe uitdagingen in het verschiet

De biodiversiteit in terrestrische, zoetwater- en mariene ecosystemen in Europa neemt af als gevolg van aanhoudende druk door niet-duurzame productie- en consumptiepatronen, die vooral tot uiting komt in het voedselsysteem. In de toekomst zal de verslechtering van de toestand van de Europese biodiversiteit en ecosystemen naar verwachting aanhouden en de overeengekomen beleidsdoelstellingen zullen waarschijnlijk niet worden gehaald tegen 2030.

Ook de watervoorraden in Europa staan onder zware druk: een derde van de Europese bevolking en het Europese grondgebied heeft te kampen met waterstress. In het rapport wordt gesteld dat het in stand houden van gezonde waterecosystemen, het beschermen van stroomgebieden en het aanvullen van grondwatervoorraden cruciaal is om de toekomstige veerkracht van Europa op het gebied van water te garanderen.

Op het gebied van klimaatverandering is Europa het snelst opwarmende continent ter wereld. Het klimaat verandert in een alarmerend tempo en vormt een bedreiging voor de veiligheid, de volksgezondheid, ecosystemen, infrastructuur en de economie. De toenemende frequentie en omvang van klimaatgerelateerde rampen evenals het besef dat het klimaat zelfs met de ambitieuze mitigatie-inspanningen van de EU zal blijven veranderen, onderstrepen de dringende noodzaak om de Europese samenleving en economie aan te passen en er tegelijkertijd voor te zorgen dat niemand uit de boot valt.

Deze belangrijkste uitdagingen vereisen een heroverweging van de verbanden tussen onze economie en het natuurlijke milieu, land, water en natuurlijke hulpbronnen, aldus het rapport. Alleen door een herstel van de natuurlijke omgeving in Europa kan een concurrerende economie en een hoge levenskwaliteit voor de Europese burgers in stand worden gehouden.

Opschaling en afbouw

Transformatieve veranderingen in productie- en consumptiesystemen – het koolstofvrij maken van de economie, een verschuiving naar circulariteit, vermindering van vervuiling en duurzaam rentmeesterschap van natuurlijke hulpbronnen – zijn dringend nodig, aldus het rapport. Het EU-beleid, met inbegrip van de Green Deal, biedt een duidelijk traject naar duurzaamheid.

In het rapport wordt specifiek gewezen op de inspanningen om habitats te herstellen door middel van natuurgebaseerde oplossingen die veerkracht zullen opbouwen en ook zullen bijdragen tot de mitigatie van en adaptatie aan de klimaatverandering. Ook wordt benadrukt dat belangrijke economische sectoren, met name transport, koolstofvrij moeten worden gemaakt en dat de emissies van de landbouw moeten worden aangepakt. Door de circulaire economie te stimuleren, kan Europa minder afhankelijk worden van de invoer van energie en kritieke grondstoffen. Door te investeren in de digitale en groene transitie van de Europese industrie kan Europa bovendien de productiviteit verhogen en een wereldleider worden op het gebied van groene innovatie door technologieën te ontwikkelen voor het koolstofvrij maken van moeilijk te verduurzamen sectoren, zoals de staal- en cementindustrie.

België

België boekt vooruitgang in diverse milieuthema's, maar kampt nog steeds met een aantal structurele uitdagingen in een context van institutionele complexiteit. De druk van transport, de verstedelijking en intensieve landbouwpraktijken blijft groot. Het is noodzakelijk om deze

druk te verminderen om het verlies aan biodiversiteit te vertragen en de waterkwaliteit en bodemgezondheid te verbeteren.

Hoewel België een leidende positie inneemt in Europa op het gebied van circulair materiaalgebruik, is er vanaf 2020 een neerwaartse trend waarneembaar. Er zijn aanhoudende inspanningen nodig om weer op koers te komen. De volledige integratie van de principes van de circulaire economie blijft een uitdaging, vooral in andere sectoren dan de bouwsector, evenals de vermindering van de afvalproductie.

Daarnaast neemt de uitstoot van broeikasgassen af doorheen de tijd. Het tempo van de daling moet echter worden opgevoerd om de ESR-doelstelling (*Effort Sharing Regulation* doelstelling) tegen 2030 te halen. Het finaal energiegebruik, voornamelijk van de industrie, transport en gebouwen, daalt, maar de toename van het aandeel hernieuwbare energie gaat te traag. Hoewel België een koploper is op het gebied van offshore windenergie, moeten de bestaande infrastructuren worden aangepast om het potentieel van de productie van hernieuwbare energie in het binnenland te vergroten. Om klimaatgerelateerde economische verliezen te voorkomen, worden op gewestelijk en nationaal niveau risicoanalyses uitgevoerd, op basis waarvan prioriteiten kunnen worden gesteld om de preventie en veerkracht te vergroten.

In het besef dat het versnellen van systemische transformaties van cruciaal belang is om milieu- en klimaatverplichtingen na te komen en tegelijkertijd een eerlijke en inclusieve transitie voor iedereen te waarborgen, heeft België beleid, programma's en fondsen opgezet om de doelstelling van een rechtvaardige transitie te verwezenlijken.

Achtergrond

Het EMA publiceert om de vijf jaar een rapport over de toestand van het milieu, zoals voorgeschreven in zijn verordening. De editie van 2025 is het zevende rapport in deze reeks die het EMA sinds 1995 publiceert. Het biedt solide, wetenschappelijk onderbouwde inzichten over hoe we moeten reageren op de enorme en complexe uitdagingen waar we voor staan, zoals klimaatverandering, verlies van biodiversiteit en lucht- en waterverontreiniging.

Het rapport is opgesteld in nauwe samenwerking met het Europees Milieuobservatie- en -informatienetwerk (Eionet) van het EM. Het rapport is gebaseerd op de uitgebreide expertise van het Eionet, dat bestaat uit vooraanstaande milieudeskundigen en -wetenschappers in de 32 lidstaten van het EMA en 6 meewerkende landen.